

La mania de les llistes: 100 biblioteques digitals i 'recol·lectors' de llibres electrònics

[\[Versión castellana\]](#)

JOSEP M. TURIEL
CRAI de la Biblioteca de Lletres
Universitat de Barcelona
turielj@ub.edu

Opcions

 Imprimir Recomanar Citació Estadístiques <meta /> Similars

Resum [\[Abstract\]](#) [\[Resumen\]](#)

Selecció personal de 100 projectes de digitalització internacionals i locals actualment en funcionament. La tria s'ha fet seguint l'interès que poden tenir les obres incloses i en altres ocasions pels serveis, les eines i les aplicacions diferents que s'hi proposen. La major part dels recursos tenen com a objectiu oferir una còpia digital de llibres però també s'hi inclouen altres tipologies documentals: publicacions periòdiques, tesis, literatura grisa, fotografies, gravats, enregistraments sonors... Hi abunden els projectes fets per les biblioteques nacionals i universitàries, els projectes comercials més representatius i les col·leccions col·laboratives. Una tipologia a destacar és la de les plataformes que pretenen recuperar i difondre una cultura o una llengua. La llista inclou preferentment projectes de biblioteques digitals amb obres de domini públic, les obres de les quals es poden descarregar i imprimir; també hi són inclosos però materials de pagament. L'ordenació de la selecció està presentada alfabèticament.

Introducció

En una editorial de *The New York Times* del 24 de desembre de 2004¹ repassaven en poques línies els que havien de ser els riscos de la nova (?) Biblioteca de Babel, no gaire allunyada de les previsions de Borges, però tecnològicament i legalment plena de reptes. La data de l'editorial no és casual; coincideix amb l'anunci del projecte *Google Books Search* amb un pressupost inicial de 270 milions de dòlars i unes previsions de creixement espectaculars en l'àmbit de l'edició "sense ànim de lucre" (les cometes són nostres). *The New York Times* deia: "The idea of making books available online is not new, but this plan represents an enormous shift in scale, so enormous that if it is carried out successfully, it may redefine the nature of the Internet and the university".² Se sap que no només ha redefinit la naturalesa d'Internet (amb molts peròs) sinó que ha generat molts camps de lluita —gens dissimulada— i una carrera d'obstacles per ser-hi quan cal, o sigui, ja. Aquests últims anys *Google Book Search* és una realitat impressionant que ha complert fil per randa la missió d'"organitzar la informació mundial i fer-la universalment accessible i útil". Però, a banda dels centenars de titulars i judicis que ha obert arreu del món (Xina, França, Itàlia, Estats Units, Alemanya) molts estan d'acord que la decisió de *Google* ha obert una marató en la xarxa: ser-hi o no ser-hi.

Es disposava ja de molts projectes, moltes apostes pel lliure accés, però mai com aquests anys s'havien tingut tantes publicacions disponibles gratuïtament ni tants projectes (locals i internacionals) que lluitessin per un espai on, primer, el patrimoni propi i, després,

l'acadèmic llueixin "com cal". L'aparició de l'eReader, l'iPad i altres dispositius mòbils han sobrecarregat la cursa i han multiplicat les perspectives futures.

Els bibliotecaris en aquest context han fet el que calia fer: ser-hi! Per una banda, acceptant el desafiament tecnològic, assumint les despeses monstruoses de digitalització i gestionant el coneixement que generaven totes les biblioteques digitals en creixement continu. No és estrany en aquest context trobar en blogs i revistes especialitzades, en gairebé tots els webs de biblioteques universitàries o públiques, en projectes de digitalització, llistes que seleccionen el bo i millor d'aquests productes digitals (el que no es fa gairebé mai és explicar per què sí uns i no d'altres, més enllà de qüestions molt elementals com ara el nombre total d'ítems, els formats de descàrrega o les facilitats d'accés). L'excepció, vista les dimensions reals d'aquesta biblioteca de Babel digital, la marquen les seleccions de recursos per especialitats, és a dir, els reculls monogràfics per àmbits concrets del coneixement on el que mana, òbviament, és l'especialització mateixa.

Ressenyar el que està ja ressenyat per tothom (amb criteris visibles de selecció o sense) sembla, com passa molt sovint en aquest ofici nostre, una altra volta de rosca. De fet només cal fullejar la bibliografia professional per veure de quantes maneres hem sigut capaços de mirar els diferents projectes digitals, fins a quin punt s'han analitzat i les conclusions que se n'han tret. Un últim aclariment: la majoria dels 100 projectes que s'hi mencionen saben que seran més eficients si tenen un bon posicionament a la xarxa. Caldria saber quants usuaris arriben al document digital final des del cercador, per exemple, d'*Europeana*, o directament buscant a *Google* o a *Yahoo*. Res que les biblioteques de tot el món no sàpiguen.

Tot i això s'ha cregut que fóra bo incloure-hi la nostra pròpia selecció. O millor encara, escollir el "bo i millor" segons les llistes (de vegades temibles i enciclopèdiques) d'algunes de les 60 biblioteques universitàries més importants del país o de l'estranger. S'han repassat algunes llistes que sí que inclouen arguments de selecció —gairebé totes de blogs bibliotecaris o revistes del sector— i finalment quins projectes mencionen les biblioteques digitals que s'han seleccionat. Com veureu el resultat era previsible en la majoria dels casos. El que ja no és tan previsible és com seria aquesta llista, si es tornés a fer aquest rànquing, d'aquí a deu anys. Ho provarem.

Veureu que atès el moment d'efervescència que vivim amb tot el que està relacionat amb el llibre electrònic s'han inclòs moltes seleccions de plataformes centrades en la distribució del llibre electrònic en domini públic que sovint funcionen com a editors, com a simples recol·lectors o com a indexadors. L'ordre final és simplement alfabètic, per no perdre vells costums. A títol d'anècdota, entre les plataformes seleccionades algunes hi són simplement perquè hi han de ser i d'altres perquè ofereixen serveis, eines i aplicacions que, en plena lluita per fidelitzar l'usuari, les fan diferents.

Selecció

[ABU - Bienvenue!](#)

Biblioteca digital del domini públic francòfon. Un dels primers projectes francesos d'accés lliure i integral a les obres del domini públic francès publicades, això sí, després de l'any 1993. És un projecte de l'Association des Bibliophiles Universels.

[Ajeeb =](#)

Un dels projectes en àrab més citats. De fet, funciona com a recol·lector de llibres electrònics dels diferents països de llengua àrab. Dividit en diferents seccions fixes, inclou una àmplia selecció de literatura popular. Una d'aquestes seccions fixes, "Kitab fi yarida" (tradició oral musulmana), rep el suport i aval de la UNESCO.

[El Aleph](#)

En el seu moment es va presentar com la primera plataforma comercial espanyola de o amb llibres electrònics gratuïts. La barreja d'editorial comercial i distribuïdora de títols de domini públic és una realitat molt present en la xarxa. Es tracta d'oferir un lloc de descàrrega i

incloure com a valor afegit altres títols no exempts de drets d'autors a preus mòdics. En definitiva, màrqueting.

[Alex: catalogue of electronic text](#)

Projecte ja històric presentat i promogut per la Biblioteca de la North Carolina State University. Centrat totalment en la creació i recopilació del patrimoni literari, filosòfic i historiogràfic en l'àmbit anglosaxó. Va ser, i és encara, un projecte liderat per Eric Lease Morgan i està ubicat a Sunsite, Berkeley.

[American Memory](#)

Concebut per la Library of Congress com el que havia de ser —i de fet és—: el gran arxiu digital de la memòria històrica dels nord-americans. Conté gairebé 10 milions de documents impresos, sonors, visuals, gràfics, etc. Actualment el fons el componen 100 col·leccions diferents i és un dels projectes virtuals d'aquesta mena que més consultes rep a l'any. És una de les proves més clares de fins a quin punt la Library of Congress és al capdavant d'aquestes grans iniciatives.

[Antologia \(frammentaria\) della Letteratura Italiana](#)

Un dels primers projectes italians d'accés lliure a les obres del domini públic italià. Actualment s'alimenta també d'altres projectes similars existents a Itàlia com ara Progetto Manuzio i/o Liber Liber (aquesta retroalimentació dels recollidors de llibres electrònics és un fenomen molt estès a tota la xarxa i d'alguna manera és intrínsec a la filosofia del domini comú o compartit que tanta gent defensa aferrissadament). Se centra en la literatura i especialment en el gènere poètic.

[Aozora Bunko](#)

Ara per ara un dels projectes joves japonesos de digitalització en el qual s'estan invertint més esforços. De moment el seu fons digital es limita a 1.200 títols, tots de producció pròpia.

[ARCA \(Arxiu de revistes catalanes antigues\)](#)

ARCA, l'arxiu de revistes catalanes antigues, és un "portal d'accés obert que inclou publicacions periòdiques tancades que han estat representatives dins la cultura i la societat catalana. És un dipòsit cooperatiu de preservació digital impulsat per la Biblioteca de Catalunya amb el suport del Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya (CBUC)".

[Archivo Virtual de la Edad de Plata](#)

Base de dades bibliogràfiques però també projecte de digitalització lligat a la producció intel·lectual espanyola en el període 1868-1936. El finançament del pla està avalat per la Residencia de Estudiantes en col·laboració amb la Fundación Marcelino Botín, aquesta última present en molts projectes patrimonials hispans (la *Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes*, sense anar més lluny).

[Athena](#)

Recurs per divulgar la literatura francesa i grecollatina. Malgrat la barreja de continguts i eines, *Athena* és un dels directoris de recursos més citats a l'àmbit acadèmic i no únicament per tractar-se d'un dels primers projectes que sumaven un directori amb llibres electrònics en una sola pàgina (un model que han seguit després moltes biblioteques especialitzades). Inclou més de 10.000 enllaços i una bona part dels llibres electrònics disponibles els ha finançat la UNIGE (Universitat de Ginebra), una de les seues (miralls) del projecte.

[Authorama](#)

El portal ha agafat una gran força l'últim any: uneix a la fórmula de l'autor-editor, l'accés com a recollidor a un bon nombre de títols que han de mantenir algunes particularitats: han de ser de domini públic, òbviament, i en format XHTML.

[Bartleby.com: Great Books Online](#)

La xarxa és plena d'exemples de portals que ofereixen una àmplia selecció de literatura clàssica en domini públic. Aquest n'és un dels exemples històrics i malgrat això es tenen poques notícies dels promotors. L'oferta de lectura inclou ficció, no-ficció, poesia i una bona selecció d'obres de referència. Això, a banda de ser útil és un reclam publicitari eficaç. Essencialment anglosaxó.

[Berkeley Digital Library SunSITE](#)

Una de les iniciatives universitàries pioneres no únicament de la digitalització i l'aposta per l'accés obert, sinó també com a promotora d'idees i d'eines. Finançat íntegrament per la Berkeley University of California i Sun Microsystems, Inc. constitueix, ara per ara, un dels projectes més compactes i complets en el vastíssim panorama de les biblioteques digitals. Un dels seus productes, *Alex: catalogue of electronic text*, el trobareu en aquesta selecció. S'ha de destacar entre els molts projectes disponibles: [The Online Medieval & Classical Library](#), [The American Heritage Project](#) i [Literature @ SunSITE](#).

[Bibliomania](#)

Directorí de llibres electrònics i espai d'edició. Centrat totalment en la literatura de creació. El nivell de creixement mensual és sorprenent. Com a valor afegit, *Bibliomania* proporciona guies d'estudi, articles i altres eines per a estudiants de literatura, a qui s'adreça especialment el recurs.

[Biblioteca Ayacucho Digital](#)

Calla incloure-la-hi potser perquè es tracta d'un dels primers casos en què una editorial creada per una entitat pública per apropar el coneixement als lectors abaratint costos (va ser el cas d'altres tan conegudes com ara el Fondo de Cultura Económica a Mèxic) finalment ha apostat per la versió electrònica gratuïta dels fons, i ha mantingut així la filosofia original de l'empresa. La versió digital del catàleg rep el suport del govern de Veneçuela i proporciona una bona part de la producció intel·lectual llatinoamericana publicada originalment en aquesta col·lecció.

[Biblioteca Digital Argentina](#)

El projecte neix com una iniciativa privada que pretén digitalitzar els 11.723 llibres d'autors argentins o editats a l'Argentina que calculen els promotors que han passat ja a domini públic (70 anys després de la mort de l'autor). La fundació que promou la idea està hostatjada pel diari *Clarín*. Un exemple més de l'empenta que les petites iniciatives han agafat davant de les limitacions pressupostàries que tenen alguns projectes "oficials".

[Biblioteca Digital Hispánica](#)

Un dels projectes estrella de la Biblioteca Nacional de España creat per a "garantir" l'accés lliure i gratuït als tresors del patrimoni bibliogràfic espanyol. Col·laboradora directa de la [Biblioteca Digital Europea](#), rep el suport de *Red.es* i es presentà al gener del 2008 amb més de 10.000 documents. L'acord amb Telefónica —10 milions i assessorament tècnic— havia de garantir unes previsions de creixement que establien, per exemple, per a aquest 2010 la inclusió de 180.000 impresos, 330 manuscrits i 180.000 imatges (fotografies, gravats, dibuixos). La selecció dels fons inicials que s'hi han d'incloure va a càrrec del Comité multidisciplinario de expertos académicos.

[Biblioteca Digital Tarraconense \(BdT\)](#)

Un exemple (entre molts) de la recuperació digital de la memòria històrica local. "BdT pretén promocionar i impulsar la digitalització del patrimoni documental de les comarques de Tarragona, preservar el format digital en les noves edicions i fomentar l'edició digital".

[Biblioteca Dioscórides](#)

Un dels projectes degans de la digitalització a Espanya. Actualment inclou uns 3.000 llibres a text complet escollits entre el fons històric de la Biblioteca de la Universidad Complutense de Madrid. Incorpora també més de 47.000 gravats i il·lustracions. A dia d'avui *Dioscórides* suma més de 800.000 pàgines que corresponen a uns 2.300 llibres i manuscrits complets dels segles *xv* al *xviii*. Recordeu que la Biblioteca de la Universidad Complutense de Madrid va ser una de les primeres biblioteques espanyoles que apostaren obertament per *Google Books*. "L'aposta" és ja consultable des d'[UCM-Google](#).

[Biblioteca Joan Fuster de textos electrònics](#)

Una de les iniciatives sobre literatura en català més originals. Tal com ho expliquen des de la Universitat Jaume I: "...es vol donar a conèixer entre els usuaris de les xarxes electròniques les obres de literatura de tots els temps que tenen com a característica comuna haver estat escrites en català o traduïdes". L'altre seria [Lletra](#) de la UOC, però no centrat en el llibre digital.

[Biblioteca Valenciana Digital \(Bivaldi\)](#)

Que les comunitats autònomes s'han sumat als projectes (més dotats econòmicament o menys) de digitalització del patrimoni bibliogràfic que els són propis és ja una realitat. Que els projectes estan en fases de desenvolupament i nivells de creixement molt diferents també i la bibliografia corrent n'és testimoni. Un d'aquests primers projectes locals va ser la *Bivaldi*. La seva funció és bàsicament patrimonial, de o sobre el País Valencià (amb la inclusió de tot fons que faci referència a la història, cultura i literatura de la Comunitat Valenciana).

[Biblioteca Virtual de Patrimonio Bibliográfico](#)

Un dels projectes cooperatius més ambiciosos del Ministerio de Cultura que pretén a partir d'una col·lecció seleccionada de facsímils difondre una bona part del patrimoni històric espanyol conservat en la xarxa de Biblioteques Públiques de l'Estat. "Esta iniciativa permetrà consultar sin restricciones fondos que resultan difícilmente accesibles" de les biblioteques públiques de l'Estat. Segons les dades del Ministerio de Cultura inclou actualment 11.752 obres i un total de 2.353.178 objectes multimèdia.

[Biblioteca Virtual del Bicentenario 1810-2010](#)

Xile, l'Argentina i Mèxic concentren una bona part dels grans projectes de digitalització llatinoamericans. Però també una bona part dels bons projectes d'accés lliure al patrimoni escrit. I no és estrany que en molts casos siguin iniciatives que surten de les pròpies secretaries d'educació o de les universitats. Aquest projecte forma part del projecte "Memoria chilena" de recuperació del patrimoni bibliogràfic i historiogràfic nacional.

[Biblioteca Virtual Galega](#)

A diferència d'altres projectes autonòmics, la *BDG* està mantinguda i alimentada per la Universidade da Coruña. L'aposta gallega inclou no només material imprès, sinó també altres recursos, especialment els audiovisuals. Pensada sobretot per divulgar la llengua i literatura gallegues.

[Biblioteca Virtual Joan Lluís Vives \(BVJLV\)](#)

L'Institut Joan Lluís Vives i la Universitat d'Alacant patrocinen aquesta iniciativa que pretén difondre el corpus literari en llengua catalana. Les aspiracions inicials duïen a pensar que en un temps prudencial es penjarien els 500 títols bàsics de la literatura en català fins a l'any 1917. Vista la falta d'un finançament raonable i continuat, i la dispersió d'altres projectes dins l'àmbit lingüístic català, el projecte actualment suma els esforços propis amb la feina feta per altres institucions col·laboradores, molt especialment les universitats. Mereixeria, seguint el model d'altres biblioteques digitals de llengües dites "menors" (Islàndia, Israel, Dinamarca, Holanda), una empena més forta per part dels governs dels Països Catalans, però part d'aquests esforços van directament cap a projectes locals (ja siguin provincials, autonòmics, acadèmics, universitaris, etc.). La *BVJLV* forma part orgànica i estructuralment de la *Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes*.

[Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes](#)

És històricament el projecte patrimonial hispà per excel·lència. Actualment a banda del catàleg general, l'estructura és la suma de diversos projectes institucionals, molts de caire monogràfic i una bona col·lecció dels fons patrimonials espanyols i llatinoamericans. Alguns crítics diuen que al projecte original se li han sumat massa branques i que la consulta resulta gairebé enfarfegosa i enciclopèdica. La Fundació Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes avala la continuïtat d'aquesta suma d'esforços. Actualment s'està renovant bona part de la macroestructura del portal i revisant molts protocols informàtics. Més de 8.000 documents disponibles.

[Biblioteca Virtual Universal](#)

Una de les plataformes de consulta i descàrrega de llibres electrònics amb major incidència sobretot entre els lectors llatinoamericans (la plataforma és íntegrament en castellà). Aviat arribarà als 19.000 ítems consultables, amb una hemeroteca digital important i un nivell alt d'actualització. Funciona en gran part pel sistema (molt habitual en els recol·lectors) de voluntariat que seleccionen, indexen, distribueixen i fan publicitat de l'eina.

[Biblioteka Literatury Polskiej w Internecie](#)

Les biblioteques de l'est d'Europa s'han apuntat tard als plans de digitalització i han hagut

de reaccionar conscients dels múltiples projectes (especialment als Estats Units) que estaven recollint sistemàticament part del seu patrimoni històric (com se sap això també afecta el nostre àmbit més proper). Aquesta biblioteca virtual de literatura en polonès n'és un bon exemple. Inclou textos anònims de literatura antiga eslava. Elaborada dins del Projekt Projekt Badawczo-Naukowy de recuperació de la memòria històrica del país. La creació de la [Cyfrowa Biblioteka Narodowa](#) (*Biblioteca Digital Polonesa*) amplia encara més l'esforç de recuperació d'un llegat cultural fortament castigat durant la Segona Guerra Mundial. El projecte [dLibra](#) pretén sistematitzar tots aquests esforços nacionals.

[Bibliotheca Augustana](#)

Ulrich Harsch, de la Universitat d'Ausburg, va ser l'impulsor d'aquesta iniciativa. Una exhaustiva selecci3 ("collectio textuum electronicorum") en diferents llengües del que hauria de ser el bo i millor del patrimoni escrit comú dels europeus. S'ha de destacar especialment l'encertat disseny de la pàgina.

[Bibliotheca Slavica](#)

Compilada per la Biblioteka za bulgarska slavistika, 3s un portal i biblioteca digital per divulgar la literatura blgara i eslava antiga, un dels primers projectes en ciríl·lic m3s enllà dels molts i molt bons projectes russos.

[Bibliothek der Monumenta Germaniae Historica](#)

No 3s l'3nic cas disponible a la xarxa d'un corpus hist3ric i historiogràfic que a banda de la versió comercial (s'edita en diferents suports) t3 una versió gratuïta reduïda, si m3s no a dia d'avui. La *Monumenta Germaniae Historica* 3s un conjunt de textos medievals que es començà a publicar l'any 1826. La denominaci3 germànica no implica una limitaci3 geogràfica, sin3 d'origen (inclou textos visigots, per exemple).

[Bibliothek der Universitat Bielefeld](#)

La Universitatsbibliothek de Bielefeld 3s una de les primeres del seu tipus que incorporaren al seu fons digital els textos de i sobre literatura germànica lliures a la xarxa. Continuen sent capdavanters en els territoris de parla alemanya on, com en molts altres països europeus, la multiplicaci3 de projectes suma esforços per3 tamb3 sembla que els dilueixi.

[Bored.com](#)

El lloc ofereix milers de llibres gratuïts que es poden emmagatzemar en el PC o llegir-los en línia. La selecci3 (en angl3s) està totalment centrada en l'oci i l'esbarjo.

[British Library \(Digital Collection\)](#)

En aquest àmbit el cas de la British Library 3s 3nic: lidera no 3nicament alguns dels projectes de digitalitzaci3 propis m3s atractius del m3n, amb eines que comercialment han tingut un gran 3xit (com Turning the Pages) i algunes de les peces digitals m3s visitades de la xarxa (els manuscrits d'*Alice in Wonderland*, per exemple). Tamb3 lidera la nombrosa llista de plans de digitalitzaci3 patrimonial i acad3mica del Regne Unit. La bellesa i la qualitat es poden veure en algun dels molts projectes hist3rics, com ara l'[International Dunhuang Project](#).

[Canada's Digital Collections](#)

De fet es tracta d'un sol portal que aplega una bona part dels m3s de 600 projectes nacionals de digitalitzaci3 empresos al Canad. Una manera de consensuar prioritats, normes i concentrar la presentaci3 de tota la polítics nacional de digitalitzaci3 des d'un sol espai (una idea que no estaria malament que adaptessin altres països). Vegeu tamb3: [Early canadiana on line](#) / [Notre m3moire en ligne](#).

[CELT: Corpus of Electronic Text](#)

Un cas similar al que s'ha citat anteriorment *Monumenta Germaniae Historica*: un gran corpus de textos historiogràfics lligats a la hist3ria i la cultura irlandeses, molts escrits en llatí i amb traducci3 a l'angl3s. Inclou tamb3 bona part de la tradici3 celta i la hist3ria i literatures irlandeses modernes.

[Chest of Books](#)

Entre els portals recol·lectors de llibres electr3nics gratuïts *Chest* 3s un dels pocs d'aquesta llista centrat en àmbits no literaris (s'exclouen). Ofereix una àmplia gamma de temes,

inclosos els negocis, l'art, les finances, la salut, la jardineria, els esports i els viatges.

[Chilias, biblioteca virtual](#)

Literatura per a nens. El Projecte Chilias del 4t Programa de Telemàtica de la Unió Europea es va crear com a suport escolar i de biblioteques a infants entre 9 i 13 anys. La Xarxa de Biblioteques de la Diputació de Barcelona n'és la representant al nostre país.

[Cibera: Biblioteca Virtual Iberoamérica / España / Portugal](#)

Un d'aquells bons exemples on una determinada institució aposta per divulgar la cultura i la llengua d'altres països. *Cibera* és una biblioteca virtual alemanya centrada en Llatinoamèrica, Espanya i Portugal. Com altres portals similars, ofereix un punt d'accés centralitzat a un contingut especialitzat; en aquest cas els països de llengua espanyola i portuguesa. El projecte està finançat per la Deutsche Forschungsgemeinschaft i forma part del portal científic alemany [Vascoda](#).

[Ciberoteca](#)

Patrocinat per Bancaixa, aquest lloc funciona com a recol·lector o biblioteca de biblioteques: permet l'accés a 45.000 textos digitalitzats de literatura, ciència i tècnica en domini públic. És també un directori d'enllaços relacionats.

[Classic Book Library](#)

Classic Book ha aconseguit en pocs mesos acaparar un sector molt preuat en l'àmbit anglosaxó: els clàssics de la literatura, especialment anglosaxona. Organitzat gairebé a l'estil d'una biblioteca pública en línia, manté una cura especial dels gèneres literaris tradicionals, especialment la novel·la (romàntica, de misteri, ciència-ficció i històrica) i la literatura infantil.

[Classic Bookshelf](#)

És un dels portals més consultats per llegir en línia llibres clàssics en gran mida pel programa de lectura fàcil que han afegit al lloc: els lectors poden decidir com els agradaria personalitzar la pantalla: quin color, quin format de text, quina mida d'impressió, quin marge o quin tipus de lletra.

[Classic Reader](#)

Recol·lector de llibres electrònics centrat en la literatura i la historiografia clàssiques. Es poden llegir els llibres gratuïts en línia i, fins i tot, afegir-hi les nostres anotacions al marge. Mantinguda per la *IPL*.

[Colecciones Mexicanas](#)

La Biblioteca Nacional de Mèxic i per tant la UNAM condensen una bona part dels projectes memorialístics asteques. "Es un proyecto que nace con la finalidad de difundir y preservar acervos documentales, fotográficos, videográficos, bibliográficos y hemerográficos sobre la historia de México." No es tracta, doncs, d'un sol projecte sinó d'un pla nacional de recuperació del patrimoni mexicà que és la suma de molts projectes diferents (bibliogràfics, hemerogràfics, audiovisuals, etc.).

[Compact Memory: Deutsch-jüdische Literaturgeschichte im Web](#)

Biblioteca digital judeogermànica (inclou la Jüdische Periodika im deutschsprachigen Raum) que preserva i difon revistes en alemany, hebreu i jiddisch o de temàtica jueva. És només un exemple, però el cert és que les biblioteques digitals judaiques més enllà del territori israelià tenen una important presència a la xarxa (especialment als Estats Units i Alemanya).

[DailyLit](#)

Part de l'èxit d'aquest portal de llibres electrònics rau en l'ús de *feeds* o en l'enviament dels textos seleccionats via correu electrònic. Els serveis afegits, són, al final, allò que pot arribar a fidelitzar usuaris en un àmbit tan competitiu com aquest.

[Deutsche Digitale Bibliothek \(DNB\)](#)

La *DNB* funciona com a aglutinadora de projectes de digitalització de cadascun dels lands alemanys, una necessitat que neix de la disseminació que originalment patien molts d'aquests projectes i que també pateixen altres països europeus. LA *DNB* està concebuda com la suma de diferents projectes digitals temàtics. Malgrat tractar-se d'un pla unificador és

cert que alguns plans regionals superen per la magnitud el projecte nacional. És el cas de la [Münchener Digitalisierungszentrum \(MDZ\)](#).

[Digital Library Initiatives - National Library of Australia](#)

Si aconseguim oblidar-nos del nombre important de documents continguts en aquest projecte s'ha de recordar que la National Library of Australia ha estat capdavantera en alguns projectes de digitalització i preservació que es podrien encara considerar vigents, com ara l'Australian Cooperative Digitisation Project i, especialment, el [Digitisation of Traditional Format Library Materials](#).

[Digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren](#)

Biblioteca digital literària holandesa i del Friül (*DBNL*), presentada per la Koninklijke Bibliotheek (la Biblioteca Reial, és a dir, la biblioteca nacional holandesa). Entre els projectes nacionals dedicats a la divulgació del patrimoni literari la *DBNL* ocupa un lloc especial, no únicament pel nombre de títols disponible sinó per l'estructura i organització del lloc amb una distribució cronològica i geogràfica que insereix les obres en espais i moments concrets, gairebé com si es tractés d'un manual d'història literària.

[Early canadiana on line / Notre mémoire en ligne](#)

Un dels millors arxius digitals que s'han trobat a la xarxa. Concebut com un tot pel que fa a formats i totalment integrat en un sistema de cerca simple i accessible. La documentació inclosa abasta des de l'arribada dels primers europeus fins al segle XIX. L'estructura d'índex facilita la consulta sense el motor de cerca. Com altres productes d'aquestes dimensions estan agrupats per àmbits temàtics molt especialitzats.

[eBookZone](#)

Un dels portals de llibres electrònics més populars i també més criticats en alguns fòrums oficials pels inevitables problemes tècnics que encara suporten els usuaris de llibres electrònics.

[Electronic Literature Directory \(ELD\)](#)

Per qui redacta aquesta ressenya és una de les eines més curioses disponibles a la xarxa si es parla de recursos digitals: l'*ELD* promou una base de dades amb llistes d'obres disponibles, els autors, els editors i la disponibilitat en xarxa. Han tingut especial cura a l'hora de seleccionar els textos literaris i noves formes d'expressió escrita a Internet a través d'eines multimèdia o l'ús de l'hipertext. Inclou arxius de veu i d'imatge que complementen els textos electrònics. Des d'*ELD* els autors poden difondre gratuïtament les seves obres literàries amb totes les llicències del mercat o publicitar-les.

[Electronic Text Center](#)

Avui anomenat *Etext* i consultable a través del lloc [VirgoBeta](#) s'ha convertit des del seu projecte inicial (1992-2007) en un dels portals de llibres electrònics —especialment acadèmics— més concorreguts de la xarxa. Una bona part dels fons són descarregables des de plataformes com ara el [Project Gutenberg](#) o [Manybooks.net](#).

[Europeana](#)

Des del 20 de novembre de 2008 que es va constituir fins al dia d'avui, *Europeana* és, si més no sobre el paper, la iniciativa de la UE que hauria de "funcionar com a alternativa a l'entrada de *Google Books* en el mercat de l'edició electrònica 'sense afany de lucre'". Com ja se sap, l'any 2008 es calculava que només un 1 % del patrimoni bibliogràfic i arxivístic europeu estava ja en suport electrònic. *Europeana* és una finestra en 21 idiomes a tots aquests petits i grans projectes europeus de digitalització. De fet, es limita a recol·lectar els ítems ja disponibles en altres biblioteques digitals europees. No ha superat encara del tot els problemes d'accés ni els propis de la metacerca en tantes llengües que ara per ara dóna informació incompleta.

[Fiction.us](#)

Un dels grans portals recol·lectors de la nova narrativa (novel·les i contes) de domini públic a la xarxa i, òbviament, gairebé tot en anglès. Una de les particularitats és que divideixen els llibres en parts (capítols) que funcionen com a punts de llibre. Inclou material il·lustrat i peces de teatre.

[The Free Library](#)

Des de 2003, *The Free Library* ofereix una àmplia selecció de literatura de domini públic. Recentment, ha ampliat els continguts per incloure una gran col·lecció de publicacions periòdiques d'accés obert, totalment indexades per matèries. El nivell d'actualització és diari.

[FullBooks.com](#)

Recol·lecta i ofereix milers de llibres que es poden llegir en línia de forma gratuïta. Tots aquests llibres estan ordenats per títol. És també un bon directori d'altres servidors de llibres electrònics. Actualment suma més de 10.000 enllaços ordenats per títols i, és clar, majoritàriament en anglès.

[Gallica: Bibliothèque numérique](#)

Nascuda l'any 1997. Per a molts les últimes actualitzacions, el sistema de recuperació, els més de 80.000 documents que ara conté, les facilitats de consulta, el sistema de cerca molt simple i intuïtiu, la descàrrega fàcil i els serveis afegits, la converteixen no només en la biblioteca francòfona de referència sinó també en un dels projectes digitals més importants d'Europa, si no el més important. *Gallica* manté aliances estratègiques amb *Google* i altres cercadors i és un dels eixos d'*Europeana*. Superades les dificultats inicials amb èxit (problemes de connexió, lentitud) *Gallica* és ara per ara un model per a molts projectes patrimonials similars. Ha estat també una de les primeres biblioteques digitals a incorporar lectors automàtics des del text.

[Google Book Search](#)

La frase que fan servir els creadors per vendre la utilitat de l'eina i defensar-la és contundent: "Cerqueu i previsualitzeu milions de llibres de biblioteques i editors de tot el món amb *Google Books*. Descobriu un nou èxit o recupereu un clàssic". Les seves associacions a empreses com ara *Books-A-Million*, *Buy.com* i *Borders.com* li han permès un apropament al mercat del llibre i una presència continuada als portals especialitzats més importants. Més enllà del conflicte d'interessos esmentat entre *Google* i els tribunals de mig món, el cert és que la política d'aliances i la creació d'un munt d'eines de fidelització els han permès quedar-se amb gairebé una quarta part del contingent editorial "de qualitat de la xarxa oberta".

[Ibiblio](#)

Actualment un dels majors repositoris de qualsevol material en domini públic. Un projecte de la North Carolina University sufragat per SourceForge, IBM, VA Linux, SunSITE i el Center for the Public Domain. Alberga, per exemple, el *Project Gutenberg*.

[International Children's Digital Library](#)

Dóna accés a llibres en línia per als "nens de tot el món." Els llibres estan disponibles en molts idiomes diferents i la majoria disposen d'activitats lúdiques paral·leles per a fer més atractiva la lectura. La suma d'altres serveis i eines per als més petits la converteixen en un dels espais per a xiquets més lúdic de la xarxa en el terreny relliscós de la literatura digital infantil.

[Internet Archive. Archive.org](#)

Des de 1996 un grup gran d'ordinadors rastregen i copien tot el contingut possible de la xarxa, inclosos, és clar, els llibres electrònics (no es parla de si distingeixen entre domini públic o no) amb la intenció de generar una gran biblioteca electrònica. Aquesta organització sense ànim de lucre amb el temps ha anat creixent pel que fa a mitjans i tecnologia, i desenvolupant serveis pràctics per als usuaris. Un d'aquests últims és la popular Wayback Machine, que permet veure una "fotografia" de com era un web concret en diferents èpoques, amb només escriure-hi l'adreça. Diverses empreses patrocinen i col·laboren amb el projecte, especialment Alexa Internet (empresa subsidiària d'Amazon). Incorpora en massa els continguts de moltes plataformes digitals, biblioteques virtuals i repositoris. Entre els seus productes s'hi troba [Open Library](#).

[Internet Classics](#)

Obres clàssiques d'autors grecollatins, però també de la Xina o de Pèrsia en versió anglesa. La plataforma és un dels molts productes mantinguts i avalats pel Massachusetts Institute of Technology (MIT) i ve acompanyada d'enllaços d'interès que complementen el text seleccionat i els comentaris que deixen els seus lectors.

[Internet Public Library](#)

Ara per ara un dels millors llocs per l'accés i la consulta de diaris, revistes i obres de referència en línia i gratuïtes. Funciona com a directori de recursos i com a guia de guies de llibres electrònics. Els enllaços s'actualitzen periòdicament i cada recurs s'omple amb descripcions de l'eina per ajudar-nos a trobar exactament el que se cerca, en la tradició de la feina feta per la IPL des de fa molts anys.

[The Koninklijke Bibliotheek](#)

Més enllà de tractar-se d'un dels programes degans de digitalització del patrimoni europeu és una de les biblioteques que més han treballat les qüestions de preservació dels suports digitals —la suma dels ja tancats (*finished projects*) i dels que estan en via de realització (*current projects*). Ara per ara, la col·lecció de manuscrits digitals és una de les més completes i atractives d'Europa. A destacar el pla ja històric: [A Hundred Highlights from the Koninklijke Bibliotheek](#) i molt especialment [Medieval Illuminated Manuscripts Koninklijke Bibliotheek](#). La suma dels esforços de recuperació de la memòria històrica i cultural holandesa es troba a la [Geheugen van Nederland](#), potser un dels portals més ambiciosos i atractius entre els molts endegats a Europa.

[Lib.Ru: Библиотека Максима Мошкова](#)

Biblioteca digital russa i d'autors de les antigues repúbliques soviètiques. Un projecte de corpus vast però poc atractiu (estèticament, volem dir). La consulta només és possible en llengua russa.

[Liber Liber: Biblioteca](#)

Llibreria electrònica del Progetto Manuzio nascuda com a plataforma per difondre i descarregar material italià en diferents formats i de domini públic. Inclou un arxiu important d'àudio i ara també vídeo (la RAI, per exemple). Centrat en la literatura italiana, tot i que també inclou traduccions a aquesta llengua. Des del mateix portal es poden adquirir simbòlicament alguns títols per al finançament de recurs. Fins al naixement l'any 2007 de la [Biblioteca Digitale Italiana](#) lligada a l'ICCU, *Liber Liber* era la plataforma italiana de descàrrega per excel·lència.

[LibriVox](#)

El lloc de llibres d'àudio amb enllaços a les versions de text i per llegir en línia. Inclouen també resums dels textos disponibles, biografies d'autors i una selecció de continguts en línia relacionats amb el llibre seleccionat. Dóna valor afegit o l'art de procurar ser diferents, si això és possible en un entorn on tot es copia. És un projecte col·laboratiu i es presenta en diverses llengües.

[Librodot](#)

Editor i recol·lector de llibres electrònics, el portal ha tingut un gran èxit entre els usuaris castellanoparlants dels Estats Units. Inclou com a propis més de 1.600 títols i uns 6.000 d'aliens en format Word o Acrobat i una sola restricció: només es pot baixar un llibre per setmana. Dels llibres amb © vigent ens en mostra un tros acollint-se al dret de cita (res greu, ho han fet servir molts dels llocs citats i també el més gran de tots: *Google Books Search*).

[Libros en Red - Editorial Digital](#)

Com molts d'altres de nascuts només aquests últims cinc anys, barreja obres protegides i obres de domini públic.

[Liburutegi Digitala "Sancho el Sabio"](#)

Biblioteca digital basca promoguda pel govern del país. Des de la mateixa pàgina es pot accedir a altres projectes digitals bascos.

[Manybooks.net](#)

Recol·lector de llibres electrònics —26.969 títols a dia d'avui— mantingut per Matthew Mc Clintock. Ha aconseguit una bona parcel·la en el mercat de la descàrrega de llibres electrònics a la xarxa. Tot el fons està format per llibres de domini públic i s'accepten —com gairebé tots aquests serveis— donacions, és a dir, autors o editors que cedeixin "amablement" els seus drets. Algunes universitats distribueixen el fons lliure des d'aquest portal. Actualment presenta 18 formats de descàrrega. Inclou fons per a PDA i mòbils.

[Memòria Digital de Catalunya \(MDC\)](#)

"Permet consultar, en accés obert, col·leccions digitalitzades de revistes catalanes antigues, fotografies, mapes, cartells, ex-libris, fullets, etc. relacionats amb Catalunya".

[Memoria Mundi Serie Bohemica](#)

Per citar un dels nombrosos plans de digitalització aollits al projecte Memòria del Món de la UNESCO (1992-1993). En aquest cas la Národní knihovna České republiky (Biblioteca Nacional de la República Txeca) incorpora fonamentalment manuscrits eslaus, però també incunables, impresos i gravats. Com la majoria de BN europees acaben recopilats al projecte de la UE [Manuscriptorium](#).

[MemoWare](#)

Només a títol il·lustratiu: *MemoWare* difon uns fons importants de llibres electrònics especialment formatejats perquè es puguin llegir des de dispositius com ara Palm, Pocket Pc o qualsevol altre dispositiu mòbil.

[Microsoft Reader](#)

Biblioteca en línia de Microsoft. El lloc on descarregar-se el programa de lectura del mateix nom i de pas biblioteca digital d'obres en domini públic recol·lectades com a reclam. Una feina afegida que fan gairebé totes les multinacionals del sector.

[National Library of China = 中国国家图书馆 \(Digital projects\)](#)

Ofereix els fons digitalitzats de la Biblioteca Nacional de la Xina. Hi ha altres projectes diferents però patrimonialment aquest és el "pla oficial" del règim xinès, tot i que també inclou projectes científics i acadèmics, com ara tesis doctorals.

[National Yiddish Book Center](#)

Ofereix accés en línia a gairebé 11.000 títols de llibres en jiddisch. Es poden llegir, descarregar o imprimir de franc. Aquests títols s'han digitalitzat sota els auspicis de la Steven Spielberg Digital Yiddish Library. Sorpren la gran tasca de recopilació històrica que s'ha dut a terme amb el llegat del poble jueu.

[NLS Digital Library](#)

Atractiva i exhaustiva tasca de recuperació i comunicació del fons patrimonial escocès format per uns 30 projectes diferents, com ara: *The Murthly Hours medieval manuscripts*, *First Scottish Books*, *Scottish Decorative Bookbinding*, etc.

[NYPL Digital Library Collections](#)

Més de 700.000 imatges accessibles que inclouen part del bo i millor dels seus magnífics fons i una sèrie de projectes lligats amb la història i la cultura de la ciutat de Nova York. Es complementa amb la [New York Public Library Digital Gallery](#).

[The Online Books](#)

És un dels grans portals recol·lectors de llibres electrònics i també un dels que han tingut millor acollida en els àmbits acadèmics anglosaxons. Els 30.000 títols disponibles l'avalen i el seu nivell de consultes també. La lectura és directament a l'ordinador. Les aplicacions per a eReader han estat molt benvingudes pels usuaris.

[The Open Library](#)

La *biblioteca oberta* de l'impressionant Internet Archive. Una idea molt ambiciosa que s'ha empassat en poc temps una bona quota del mercat de l'edició en obert a Internet. L'audàcia dels creadors ha estat crear un projecte a mig camí entre una *Viquipèdia* i el *Projecte Gutenberg*, oferint tota la informació disponible i possible del material llibresc en xarxa gratuïtament o en venda, amb les limitacions pròpies que imposen els drets d'autor. És a dir, suma món digital i món físic. És una eina que ha crescut exponencialment els últims tres anys. Amazon acabarà fent alguna cosa similar. L'objectiu està clar: "una pàgina web per tot llibre publicat". El nou web molt més atractiu, afegeix una cronologia de les publicacions accessibles i una bona selecció d'enllaços addicionals.

[The Oxford Text Archives \(OTA\)](#)

Com la majoria de projectes acadèmics britànics però també els patrimonials, l'OTA està finançat per l'[Arts and Humanities Data Service](#). Creat per Lou Burnard l'any 1976, allò que

va començar sent un repositori centrat en la tradició literària anglesa i francesa s'ha convertit en una barreja de fons on predominen especialment els de caire científic i acadèmic. No és estrany avui dia trobar en un sol dipòsit digital projectes tan diferents com tesis doctorals, treballs acadèmics o patrimoni històric conservat a les seves biblioteques.

[PADICAT](#)

Patrimoni Digital de Catalunya: "...consisteix a capturar, processar i donar accés permanent a tota la producció cultural, científica i de caràcter general catalana produïda en format digital. En definitiva, l'objectiu és arxivar el web català".

[Page By Page Books](#)

Conté centenars de llibres de la tradició clàssica que poden llegir-se en línia de forma gratuïta. Els documents es poden cercar per l'autor i el títol.

[Perseus Digital Library](#)

És, sense cap mena de dubte, una de les millors plataformes per al coneixement de la història i la tradició grecoromana. Nascut l'any 1987 a la Tufts University com un directori de recursos acadèmics especialitzats en Roma i Grècia, ara incorpora una biblioteca digital constantment actualitzada amb nous continguts. *Perseus* no només recopila material de domini públic; algunes de les seves produccions pròpies s'han editat comercialment.

[Project Ben-Yehuda = פרויקט בן-יהודה](#)

Biblioteca digital pensada per divulgar els textos clàssics de la literatura escrita en hebreu o d'autors jueus (consultable només en llengua hebrea).

[Project Gutenberg](#)

Project Gutenberg és el primer gran distribuïdor i generador de llibres electrònics sense afany de lucre (des de l'any 1971) i un dels primers espais de distribució de projectes menors que d'una altra forma no haurien tingut la presència adequada a la xarxa. Gairebé 30.000 títols disponibles en el catàleg als quals cal sumar-hi 100.000 títols a què dona accés d'associats i afiliats a la plataforma. Per a molts (els que poden finançar la digitalització) un dels clars competidors de *Google*. *Project Gutenberg* té miralls arreu del món (uns 40) i els seu material es troba fàcilment en moltes de les plataformes de llibres electrònics en domini públic de la xarxa.

[Project Runeberg](#)

Projecte digital creat l'any 1992 i centrat exclusivament en la conservació i difusió de la tradició, cultura i literatura dels pobles escandinaus o més concretament literatura nòrdica. Com a moltes altres plataformes ja citades, aquesta idea també neix del voluntariat (en aquest cas d'estudiants de la Linköpings universitet, Suècia).

[Projecto Vercial](#)

Sorpren molt i molt positivament la força i el creixement d'aquest projecte centrat en el patrimoni lusòfon (de fet, és una iniciativa de les biblioteques nacionals portuguesa i brasilera a què s'han sumat altres projectes en llengua portuguesa). Concebut com una eina de consulta de caire gairebé referencial, inclou ja més de 2.000 textos, enllaços, tutorials, adreces relacionades, índex d'autors i, fins i tot, un curs de literatura portuguesa. El portal va néixer l'any 1996. Es complementa amb [Prossiga](#), biblioteca virtual brasilera.

[Proyecto Digibug](#)

Projecte de la Biblioteca de la Universidad de Granada. Un dels plans de digitalització en biblioteques universitàries espanyoles que sembla haver agafat més força darrerament. Format —com en altres exemples similars— per la suma de diferents subprojectes que reuneixen l'activitat acadèmica o de recerca amb el fons patrimonial. Dels 5.500 llibres de fons antic ja disponibles es pretén arribar als 40.000 en quatre anys.

[PublicLiterature.org](#)

Conté una bona selecció de llibres clàssics en domini públic que poden llegir-se en línia en una interfície d'ús fàcil. Categories de la lectura: clàssics, comèdia, infantils, ficció, no-ficció, obres de teatre, poesia i ciència-ficció. En anglès.

[Questia](#)

En els àmbits acadèmics anglosaxons *Questia* és més conegut com a eina per a escriptors i

estudiants, però també funciona com a recol·lector de llibres electrònics (uns 5.000 de gratuïts a dia d'avui). Tenen especial cura amb tot el que és tradició i cultura clàssica, un límit que per raons òbvies no sol donar gaires conflictes amb la propietat del document.

[The Sephardi Studies Project](#)

Biblioteca digital que recull una important part dels textos en judeocastellà o relacionats amb la cultura sefardita (textos i manuscrits, però també imatges). Presentat pel Taube Center for Jewish Studies, Stanford University.

[SOMNI: Biblioteca Digital de la Universitat de València](#)

Projecte de digitalització dels fons històrics de la Universitat de València: "La col·lecció SOMNI té com a objectiu la consulta i difusió pública a través d'Internet del valuós patrimoni bibliogràfic conservat en la Universitat de València i al mateix temps preservar la seua conservació".

[The Sydney Electronic Text and Image Service \(SETIS\)](#)

Entre els serveis digitals centrats únicament en imatges s'ha volgut destacar aquest, ofert per la biblioteca de la University of Sydney, Austràlia.

[Tesis Doctorals en Xarxa \(TDX\)](#)

"...repositori cooperatiu que conté, en format digital, tesis doctorals llegides a les universitats de Catalunya i d'altres comunitats autònomes." CBUC.

[Вавилон: современная русская литература = Vavilon](#)

Un dels majors projectes de biblioteca digital del domini rus centrada gairebé tota en la literatura actual i els autors que opten per publicar les obres en obert. Inclou també l'accés indexat a moltes revistes literàries i una secció d'imatges d'escriptors russos contemporanis i moderns ("Litsa russkoi literatury").

[Vincent Voice Library](#)

Una de les biblioteques digitals exclusivament d'àudio més grans del món promoguda per la biblioteca de la University of Michigan. Centrada únicament en el registre de la veu humana, inclou enregistraments de més de 100.000 personatges públics i notoris dels Estats Units d'Amèrica des de 1888.

[Al-Warrag = -](#)

Biblioteca virtual de la cultura àrab clàssica. Podeu consultar (en àrab) una bona part del patrimoni escrit —literari, històric, filosòfic i científic— a partir de la indexació per matèries. És un dels projectes generalistes àrabs que més ha crescut els últims anys.

[Wikibooks](#)

Projecte de Wikimedia endegat l'estiu del 2003. Inicialment fou concebut com un espai de distribució i recol·lecció de tota la literatura en domini públic a la xarxa, fos quina fos la llengua original. Un any després començava la inevitable separació per llengües (*Wikilibros* en el cas castellà). Com ja és habitual en els productes Wikimedia les 3.580 seccions actuals del recurs les han creades un ampli grup de voluntaris recol·lectors.

[World Digital Library](#)

Amb el suport de la UNESCO i el suport de la Library of Congress (i el seu director, James H. Billington, al capdavant) i la Biblioteca d'Alexandria, el projecte es presentava l'abril de 2009 com una plataforma que mostrés el bo i millor del patrimoni artístic i bibliogràfic universal. Segurament la idea original era molt més àmplia i menys exhaustiva, potser per la revisió a la baixa que el pla ha sofert des d'un bon inici.

Data de recepció: 09/05/2010. Data d'acceptació: 19/05/2010.

¹ "The Electronic Library", *The New York Times*, 21 de Desembre, 2004.

<http://www.nytimes.com/2004/12/21/opinion/21tue2.html?_r=1&pagewanted=print&position=>.

[Consulta: 01/09/2009]

² La idea de fer llibres disponibles en línia no és nova, però aquest pla representa un enorme canvi d'escala, tan enorme que si es porta a terme amb èxit, pot redefinir la naturalesa d'Internet i la universitat.

Facultat de Biblioteconomia i Documentació
Universitat de Barcelona
Barcelona, juny de 2010
<http://www.ub.edu/biblio> · [Comentaris](#)

[Recomanar](#) · [Citació](#) · [Estadístiques](#) · [Metadades](#)
Els textos publicats a *BiD* estan subjectes a una llicència de [Creative Commons](#)
[Política de privadesa](#)
[UB](#) · [Facultat](#) · [BiD](#)

